Evropski parlament
2024-2029

Odbor za regionalni razvoj

2026/2027(INI)

23.6.2026

OSNUTEK POROČILA

o kohezijski politiki – gonilni sili pri izvajanju agende EU za mesta
(2026/2027(INI))

Odbor za regionalni razvoj

Poročevalec: Denis Nesci

PR_INI

VSEBINA

Stran

PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA.....3

OBRAZLOŽITEV 8

PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA

o kohezijski politiki – gonilni sili pri izvajanju agende EU za mesta
(2026/2027(INI))

Evropski parlament,

– ob upoštevanju členov 14, 174, 175, 177 in 349 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU),

– ob upoštevanju Uredbe (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi mehanizma za okrevanje in odpornost,

– ob upoštevanju Uredbe (EU) 2021/1060 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o določitvi skupnih določb o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu plus, Kohezijskem skladu, Skladu za pravični prehod in Evropskem skladu za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo ter finančnih pravil zanje in za Sklad za azil, migracije in vključevanje, Sklad za notranjo varnost in Instrument za finančno podporo za upravljanje meja in vizumsko politiko (v nadaljnjem besedilu: uredba o skupnih določbah),

– ob upoštevanju Uredbe (EU) 2021/1058 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o Evropskem skladu za regionalni razvoj in Kohezijskem skladu,

– ob upoštevanju Uredbe (EU) 2021/1059 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o posebnih določbah za cilj „evropsko teritorialno sodelovanje“ (Interreg), ki ga podpirajo Evropski sklad za regionalni razvoj in instrumenti za zunanje financiranje,

– ob upoštevanju Uredbe (EU) 2021/1056 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o vzpostavitvi Sklada za pravični prehod,

– ob upoštevanju programa URBACT za trajnostno sodelovanje mest, vzpostavljenega leta 2002,

– ob upoštevanju nove Leipziške listine – preobrazbena moč mest za skupno dobro, sprejete na neformalnem ministrskem srečanju o mestni politiki 30. novembra 2020,

– ob upoštevanju Teritorialne agende 2030 – Prihodnost za vse kraje, ki je bila sprejeta 1. decembra 2020 na neformalnem srečanju ministrov, pristojnih za prostorsko načrtovanje, teritorialni razvoj oziroma teritorialno kohezijo,

– ob upoštevanju Ljubljanskega dogovora z dne 26. novembra 2021, ki utrjuje agendo EU za mesta, sprejeto 30. maja 2016 v Amsterdamu,

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 15. septembra 2021 z naslovom Novi evropski Bauhaus – Lepo, trajnostno, skupaj (COM(2021)0573),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 3. decembra 2026 z naslovom Agenda EU za mesta: spodbujanje rasti in blaginje (COM(2025)739),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 16. decembra 2026 z naslovom Evropski načrt za cenovno dostopna stanovanja (COM(2025)1025),

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 9. septembra 2015 o mestni razsežnosti politik EU (2014/2213(INI))[1],

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 3. julija 2018 o vlogi mest v institucionalnem okviru Unije (2017/2037(INI)),

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 20. maja 2021 o tem, kako spremeniti demografske trende v regijah EU z instrumenti kohezijske politike (2020/2039(INI)),

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 15. februarja 2022 o izzivih za mestna območja v obdobju po covidu-19 2021/2075(INI)),

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 14. septembra 2022 o novem evropskem Bauhausu (2021/2255(INI)),

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 9. maja 2023 o novem okviru EU za mobilnost v mestih (2022/2023(INI)),

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 8. maja 2025 o devetem poročilu o gospodarski in socialni koheziji (2024/2107(INI)),

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 10. septembra 2025 o vlogi naložb kohezijske politike pri reševanju sedanje stanovanjske krize (2024/2120(INI)),

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 10. marca 2026 o stanovanjski krizi v Evropski uniji s ciljem predlagati rešitve za dostojna, trajnostna in cenovno dostopna stanovanja (2025/2070(INI)),

– ob upoštevanju predloga Komisije z dne 16. julija 2025 za uredbo Sveta o določitvi večletnega finančnega okvira za obdobje 2028–2034 (COM(2025)0571),

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 28. aprila 2026 o predlogu uredbe Sveta o določitvi večletnega finančnega okvira za obdobje 2028–2034 (COM(2025)0571 – C10-0000/2025 – 2025/0571R(APP)),

– ob upoštevanju letnega poročila Odbora regij o stanju v regijah in mestih za leto 2025,

– ob upoštevanju mnenja Odbora regij z dne … 2026,

– ob upoštevanju mnenja Evropskega ekonomsko-socialnega odbora z dne … 2026,

[1] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015IP0307.

– ob upoštevanju člena 55 Poslovnika,

– ob upoštevanju poročila Odbora za regionalni razvoj (A10-0000/2026),

A. ker prebivalci mest in drugih urbanih območij tvorijo približno tri četrtine prebivalstva EU;

B. ker imajo mesta osrednjo vlogo pri gospodarski in socialni vitalnosti Evrope, njihov trajnostni razvoj pa usmerjajo ključni instrumenti EU, kot sta Evropski sklad za regionalni razvoj in agenda EU za mesta;

C. ker so urbana območja obremenjena z novimi izzivi, med drugim zaradi pritoka prebivalstva v mesta in naraščajočih cen stanovanj;

D. ker bi morala kohezijska politika EU prispevati k dostopnemu in cenovno ugodnemu stanovanjskemu trgu za vse ljudi v EU, zlasti za družine in mlade;

E. ker so v agendi EU za mesta opisane vizija, politike in vrsta ukrepov Evropske unije, ki se uporabljajo za mesta vseh velikosti;

F. ker ima evropska pobuda za mesta osrednjo vlogo pri opolnomočenju mest, saj zagotavlja finančno podporo, spodbuja inovacije in povečuje zmogljivosti za urbani razvoj po vsej Evropski uniji;

G. ker je uspeh agende odvisen od smiselnega vključevanja mest v oblikovanje politik z uporabo lokalnega pristopa in učinkovitim upravljanjem na več ravneh v skladu z načelom partnerstva;

H. ker so za povečanje upravne zmogljivosti potrebni poenostavljeni upravni postopki, ciljno usmerjena tehnična pomoč in mehanizmi za razvoj zmogljivosti, prilagojeni mestom vseh velikosti;

I. ker v predlogu načrtov za nacionalna in regionalna partnerstva ni ustrezno priznana strateška vloga mest;

Mesta kot ključni akterji Unije in steber kohezijske politike

1. pozdravlja sporočilo Evropske komisije z naslovom agenda EU za mesta: spodbujanje rasti in blaginje, ki vzpostavlja celovit okvir za urbani razvoj v Evropski uniji;

2. opozarja na rezultate, ki so bili doseženi od dogovora iz Amsterdama do teritorialne agende 2030;

3. poudarja, da imajo mesta vodilno vlogo pri reševanju glavnih evropskih izzivov in zato ne smejo biti le izvajalci evropskih politik, temveč tudi akterji pri njihovem določanju;

4. pozdravlja vmesni pregled kohezijske politike, ki je omogočil učinkovito prerazporeditev sredstev za nove prednostne naloge; pozdravlja tudi pobude v zvezi z načelom pravice do prebivanja, otoki, obalnimi regijami in najbolj oddaljenimi regijami;

5. priznava vlogo, ki jo imajo mesta kot gonila gospodarske rasti, inovacij, kulture, izobraževanja in evropske konkurenčnosti, pa tudi kot vozlišča za privabljanje talentov, naložb in gospodarskih dejavnosti;

6. poudarja, da sta socialna in teritorialna kohezija bistvena elementa trajnostnega urbanega razvoja;

7. poudarja vlogo mest pri povečevanju varnosti;

8. se zaveda, da je stanovanjska kriza ena od glavnih političnih prednostnih nalog; poudarja, da imajo lokalni organi osrednjo vlogo pri oblikovanju učinkovitih stanovanjskih strategij, in pozdravlja prihodnji evropski načrt za cenovno dostopna stanovanja;

9. poudarja pomen načela pravice do prebivanja, ki se razume kot pravica ljudi, da se odločijo, ali bodo živeli, delali in gradili svojo prihodnost v krajih, ki jih imajo za svoj dom;

10. poudarja vlogo, ki jo imajo mesta pri zagotavljanju kakovostnih osnovnih storitev, vključno s prometom, izobraževanjem, zdravstvenim varstvom in storitvami, povezanimi z zaposlovanjem; poziva, naj se spodbujajo naložbe v trajnostno mobilnost, sisteme javnega prevoza in varnost javnih prostorov, pri čemer naj bo poseben poudarek na ženskah in ranljivih skupinah;

11. se zaveda, da ima šport pomembno vlogo kot orodje za spodbujanje zdravja, dobrega počutja in socialne vključenosti;

12. poudarja potencial, ki ga imajo inovacije, digitalizacija in umetna inteligenca za izboljšanje urbanističnega načrtovanja, energijske učinkovitosti, kakovosti zraka, mobilnosti in javnih storitev, vključno z zdravstvenimi storitvami;

13. opozarja, da je treba podpreti raziskave in razvoj inovativnih rešitev za preprečevanje in obvladovanje naravnih nesreč;

Prihodnji izzivi: agenda EU, ki se odziva na potrebe mest

14. ugotavlja, da je uspeh agende EU za mesta odvisen od vloge mest na vseh stopnjah odločanja; poziva Komisijo in države članice, naj okrepijo načelo partnerstva in upravljanje na več ravneh ter lokalnim in regionalnim organom omogočijo, da imajo strukturirano vlogo pri opredelitvi, načrtovanju in izvajanju evropskih politik;

15. poudarja, da je treba povečati upravno zmogljivost mest in poenostaviti dostop do evropskega financiranja;

16. poziva Komisijo, naj razvije prihodnjo mestno platformo, da bo resnična evropska točka „vse na enem mestu“ in bo združevala informacije o razpoložljivih finančnih sredstvih, tehnični pomoči, podpori pri oblikovanju in izmenjavi dobre prakse, da bi projektne zamisli pretvorili v konkretne naložbe;

17. poudarja, da je treba v prihodnjem večletnem finančnem okviru zagotoviti ustrezna

sredstva za trajnostni urbani razvoj; želi pozvati države članice, naj bodo bolj ambiciozne pri dodeljevanju sredstev mestom v okviru prihodnjih načrtov za nacionalna in regionalna partnerstva ter Instrumenta EU, in opozarja, da je bil v obdobju 2021–2027 določen minimalni 8-odstotni prag za sredstva Evropskega sklada za regionalni razvoj, ki se dodelijo v ta namen;

18. poudarja, da imata evropska pobuda za mesta in program URBACT osrednjo vlogo pri podpiranju inovacij, eksperimentiranja, povečanja upravnih zmogljivosti in izmenjave dobre prakse med mesti;

19. poudarja, da je treba podporo mestom zagotoviti ne samo s kohezijsko politiko, temveč tudi z drugimi instrumenti Unije, vključno z Evropskim skladom za konkurenčnost, programom Obzorje Evropa, programom Erasmus+ in programom AgoraEU; poleg tega spodbuja uporabo javno-zasebnih partnerstev za mobilizacijo dodatnih naložb;

20. poudarja pomen celostnih teritorialnih naložb;

21. poziva, naj se posebna pozornost nameni malim in srednjim mestom, otoškim in obalnim mestom ter mestom v notranjosti, pri čemer je treba priznati njihove posebne demografske, gospodarske in teritorialne izzive ter poskrbeti, da imajo ustrezen dostop do evropskega financiranja in možnosti razvoja;

22. naroči svoji predsednici, naj to resolucijo posreduje Svetu in Komisiji.

OBRAZLOŽITEV

To poročilo temelji na zavedanju, da so mesta in urbana območja danes gospodarsko, socialno in produktivno središče Evropske unije.
Približno tri četrtine Evropejcev živi na urbanih območjih in v mestih se združujejo glavni izzivi za Evropo: dostop do stanovanj, gospodarska konkurenčnost, energetski pritisk, socialno vključevanje, varnost, mobilnost, odpornost in digitalni prehod. Mesta so tudi kraji, kjer se večina evropskih politik izvaja v praksi in kjer se lahko pojavijo inovativne rešitve, ki jih je mogoče uporabiti po vsej Uniji.

Poročilo pozdravlja novo agendo EU za mesta, ki jo je predstavila Evropska komisija, in priznava vrednost političnega okvira, katerega cilj je povečati mestno razsežnost evropskih politik. Zlasti priznava osrednjo vlogo, ki jo imajo kohezijska politika in evropski instrumenti, namenjeni trajnostnemu razvoju mest, ki so v zadnjih letih pomagali podpirati naložbe, inovacije in odpornost na mestnih območjih.

V poročilu so poudarjeni tudi pomembni rezultati, ki so bili doseženi že z vmesnim pregledom kohezijske politike, ki ga je predlagala Evropska komisija in ki je državam članicam omogočil, da se hitro prilagodijo prednostnim nalogam, ki so se pojavile v zadnjih letih. Zlasti je prerazporeditev sredstev v strateške sektorje, kot so cenovno dostopna stanovanja, energetski prehod, infrastruktura, gospodarjenje z vodo, konkurenčnost in odpornost, omogočila, da se je v času sovpadajočih kriz ter novih gospodarskih in socialnih pritiskov povečala podpora evropskim mestom in državljanom.

Poročilo sicer pozdravlja pristop Komisije, vendar poudarja, da je treba dodatno povečati vlogo mest v evropskem upravljanju. Lokalni in regionalni organi ne smejo biti obravnavani zgolj kot izvajalci evropskih politik, temveč jih je treba priznavati kot resnične akterje pri oblikovanju politik. V resnici so mesta državljanom najbližja raven upravljanja in kraj, kjer se dejansko izvaja znaten del evropskih naložb.

Zato je treba načelo partnerstva in upravljanje na več ravneh uporabljati konkretneje in učinkoviteje ter omogočiti strukturirano in stalno vključevanje mest v evropske postopke odločanja, tudi v prihodnjih načrtih za nacionalna in regionalna partnerstva.

V poročilu je izražena tudi zaskrbljenost, da sedanji predlog načrtov za nacionalna in regionalna partnerstva ne priznava dovolj mestne razsežnosti ali zagotavlja ustreznih zaščitnih ukrepov za vključevanje mest v načrtovanje in izvajanje naložb. Nasprotno je bistveno, da države članice zagotovijo učinkovito sodelovanje mestnih organov, da bi lahko z resnično lokalnim pristopom evropske prednostne naloge prilagodili konkretnim potrebam območij.

Ena od osrednjih tem poročila je stanovanjska kriza, ki je zdaj ena od glavnih socialnih in gospodarskih kriz v evropskih mestih. Vse večje težave pri dostopu do cenovno dostopnih stanovanj povečujejo socialne in teritorialne neenakosti, kar škoduje mobilnosti delovne sile, gospodarski konkurenčnosti in socialni koheziji. Poročilo zato pozdravlja evropski načrt za cenovno dostopna stanovanja, ki ga je napovedala Komisija, in podpira potrebo po mobilizaciji javnih naložb in zasebnega kapitala, tudi prek javno-zasebnih partnerstev in instrumentov kohezijske politike.

V zvezi s tem želi opozoriti na pomen načela pravice do prebivanja, ki ga je nedavno poudarila tudi Evropska komisija in ki se razume kot pravica državljanov, da še naprej živijo, delajo in gradijo svojo prihodnost na krajih, ki jih imajo za svoj dom.
Vprašanje prebivanja ima v resnico širšo razsežnost, vključno z dostopom do storitev, kakovostjo družbenih odnosov in možnostjo, da ljudje polno sodelujejo v življenju skupnosti. Zagotavljanje dostopnih stanovanj, kakovostnih storitev, gospodarskih priložnosti in učinkovite infrastrukture je bistveno za krepitev socialne kohezije, pa tudi za boj proti teritorialni izključenosti, umikanju mladih iz družbe ter odseljevanju.
To so temeljni pogoji za reševanje demografskih izzivov, s katerimi se spoprijemajo številna evropska mesta, podpiranje oblikovanja novih družin, pomoč mladim, da ostanejo v regijah, in pomoč pri ustvarjanju ugodnejšega okolja za rodnost in generacijsko pomladitev.
Kohezija odnosov in socialna blaginja, ki temeljita na skupnosti, morata biti zato vključeni v mestne strategije, pri čemer sta načrtovanje in vzdrževanje infrastrukture, ki temelji na skupnosti, strukturna in ne stranska elementa. Mesta je treba opolnomočiti, da bodo lahko zagotavljala trajnostne in dostopne življenjske pogoje, zlasti za mlade, družine in ranljive skupine.

V poročilu je poleg tega poudarjeno, da je treba stanovanja obravnavati s celostnim pristopom, ki vključuje gradnjo novih stanovanj, pa tudi prenovo obstoječega stavbnega fonda, pri čemer je treba spoštovati teritorialne posebnosti in načela novega evropskega Bauhausa. Mesta morajo imeti zaradi svoje bližine neposrednim potrebam državljanov osrednjo vlogo pri oblikovanju in izvajanju teh strategij.
V poročilu je poudarjen tudi pomen zagotavljanja kakovostnih osnovnih mestnih storitev, vključno s prevozom, izobraževanjem, zdravstvenim varstvom, zaposlovanjem in varnimi javnimi prostori. Mesta so osrednja vozlišča za mobilnost, gospodarsko produktivnost in dostop do priložnosti, vendar se srečujejo z vedno večjimi izzivi, ki so povezani z zastoji v mestih, varnostjo in pritiskom na javno infrastrukturo. Poročilo zato podpira ciljno usmerjene naložbe v trajnostno mobilnost, multimodalna vozlišča ter učinkovite in dostopne sisteme javnega prevoza.

Urbana varnost, tako resnična kot zaznavana, je še en osrednji element. Kakovost urbanističnega načrtovanja in javne infrastrukture lahko znatno prispeva k izboljšanju varnosti državljanov in življenjskih pogojev v mestih, tudi z dostopnimi javnimi prostori, ustrezno razsvetljavo in varnim prevozom, zlasti za ranljive posameznike in ženske, ki so pogosto žrtve nasilja. Varno mesto spodbuja socialno kohezijo, demokratično udeležbo in kakovost življenja.

Poročilo priznava vlogo, ki jo ima šport kot orodje za spodbujanje zdravja, socialnega vključevanja in udeležbe mladih, ter poudarja pomen zagotavljanja dostopne in kakovostne športne infrastrukture v mestih vseh velikosti.

Omenjena je tudi vloga, ki jo imajo inovacije, digitalizacija in nove tehnologije za prihodnost evropskih mest. Uporaba umetne inteligence in naprednih digitalnih orodij lahko prispeva k izboljšanju urbanističnega načrtovanja, energijske učinkovitosti, zagotavljanja zdravstvenega varstva, spremljanja in upravljanja prometa, kakovosti zraka ter upravljanja javnih storitev, da bodo mesta postala pametnejša, bolj trajnostna in odpornejša. Prav tako je bistveno, da se pri razvoju in uporabi umetne inteligence ohrani na človeka osredotočen pristop, ki v središče tehnoloških inovacij postavlja posameznika, pravice državljanov in izboljšanje kakovosti življenja.

Zato je bistveno podpreti raziskave in razvoj naprednih rešitev za preprečevanje in obvladovanje naravnih nesreč in izjemnih vremenskih dogodkov, ki vse bolj vplivajo na evropska območja. Vlaganje v odpornost mest in njihovo sposobnost prilagajanja je strateška prednostna naloga za varnost državljanov in trajnost teritorialnega razvoja.

Drug ključni vidik se nanaša na krepitev upravne zmogljivosti mest, zlasti malih in srednjih, ki se pogosto srečujejo s precejšnimi težavami pri dostopu do evropskih sredstev in oblikovanju ukrepov. V poročilu je tako poudarjeno, da je treba zmanjšati birokracijo, poenostaviti postopke in izboljšati usklajevanje med evropskimi instrumenti in programi, da bi se izognili razdrobljenosti in podvajanju. Zato je zamisel o evropski platformi, namenjeni mestom, dobrodošla. Ta instrument bi moral postati prava evropska točka „vse na enem mestu“ za mestne organe, ki bi bila sposobna združiti vse razpoložljive možnosti financiranja na evropski ravni, storitve tehnične pomoči, dejavnosti za povečanje zmogljivosti in orodja za izmenjavo dobre prakse na enotni točki dostopa. Cilj bi moral biti, da bi spremljala lokalne uprave ves čas izvajanja projektov, da bi zamisli lažje pretvorili v konkretne ukrepe v korist državljanov. Posebno pozornost bi bilo treba nameniti malim in srednjim mestom, otoškim mestom in podeželskim območjem, ki se spoprijemajo z dodatnimi izzivi ter imajo pogosto omejene upravne zmogljivosti in več težav pri dostopu do evropskih sredstev.

Poročilo podpira tudi krepitev evropskih instrumentov, namenjenih razvoju mest, kot sta evropska pobuda za mesta in program URBACT, ter priznava njihovo vrednost pri podpiranju inovacij, krepitvi zmogljivosti, izmenjavi dobre prakse in sodelovanju med evropskimi mesti. Pri tem je treba biti še posebej pozoren na mala in srednje velika mesta, ki so bistven del evropske teritorialne strukture, vendar imajo pogosto manj upravnih in finančnih zmogljivosti. V tem okviru lahko spodbujanje mrež mest in skupnih projektov olajša dostop do evropskih sredstev in poglobi teritorialno sodelovanje.

Nazadnje je v poročilu znova poudarjeno, da bo treba v prihodnji kohezijski politiki in večletnem finančnem okviru za obdobje 2028–2034 zagotoviti ustrezna sredstva za mestno razsežnost. Kohezijska politika je še naprej glavno evropsko naložbeno orodje v podporo mestom in mora ohraniti močno teritorialno razsežnost, da se bo lahko odzivala na posebne značilnosti in potrebe regij.

Predlog Komisije je zato pomembno izhodišče, vendar bo treba mestno razsežnost dodatno okrepiti v prihodnjih evropskih finančnih instrumentih. Zlasti poudarja, da je treba zagotoviti ustrezno raven namenskih sredstev za mesta tudi v okviru prihodnjih načrtov za nacionalna in regionalna partnerstva ter Instrumenta EU, pri tem pa preprečiti, da bi prožnost, ki jo prinaša nova finančna struktura, privedla do zmanjšanja naložb v razvoj mest.

Poročilo zato poziva države članice, naj pokažejo več ambicioznosti pri dodeljevanju sredstev za mestne politike in priznajo strateško vlogo, ki jo imajo mesta za socialno kohezijo, evropsko konkurenčnost in inovacije.

Bistveno je tudi poenostaviti dostop do evropskih sredstev ter zmanjšati razdrobljenost in podvajanje med finančnimi instrumenti, da bi lokalnim organom, zlasti malih in srednje velikih mest, omogočili, da učinkoviteje izkoristijo razpoložljive priložnosti.